

שם, ב). אך יש לדחות, שכשהביא לו את של ימין הרי זה כאומר לו שגם יקשור אותה תחילה לפני שינעל את של שמאל (שם בשם אביו), מכל מקום עיקר החשיבות של שמאל היא בקשירה כמו בתפילין, וכיון שאנו מקדימים קשירת שמאל, מקיימים אנו בזה גם את סברת רבי יוחנן (ב"י שם, בביאור דברי התוס'). ■ וכן נפסק להלכה (ש"ע שם, ד). וגם אם נזדמן לו של שמאל, ימתין עד שיביאו לו את של ימין וינעלנו תחילה (משנ"ב שם ז, בשם ארצות החיים, וכמו שהקפיד רבי יוחנן לשיטתו על רב שמן שהביא לו של ימין). ואיטר שמניח תפילין בימין, יקדים ימין גם לנעילת המנעלים וגם לקשירתם (משנ"ב שם ו).

חֲזִינָא לְרַב כְּהֵנָּא דְלֵא קְפִיד, אלא פעמים הקדים את של ימין ופעמים את של שמאל (ר"ח), משום שסבר כרב יוסף שאין מחלוקת בין הברייתא לרבי יוחנן, אלא יכול להקדים איזו שירצה (ב"י א"ח ב). ויש שכתב, שלרב יוסף עליו להעדיף תמיד או את של שמאל או את של ימין כמבואר בתוס', אלא שלדעת רב כהנא אין הלכה לא כברייתא ולא כרבי יוחנן, ומשום כך יכול להקדים בכל פעם איזו שירצה (ב"ח שם). ויש שכתב, שגם רב כהנא מודה לרב נחמן בר יצחק, ורובו הפעמים היה נועל את של ימין תחילה וקושר את שמאל תחילה, אלא שסבר שאין בכל זה חיוב אלא מידת חסידות, ואם הזדמן לידו של שמאל נעל אותה תחילה (דרישה שם א, בשם המהר"ל).

חולץ של שמאל ואחר כך חולץ של ימין, שזהו כבודה של ימין (רש"י), שלא יצטרך לעמוד יחף על הימין עד שיחלוץ של שמאל (מאירי ולבוש א"ח ב, ה). ויש שהשיטת דין זה (טור שם), משום שלדעתו אין זה חיוב, אלא הכוונה היא שאם רוצה חולץ של שמאל תחילה, שכיון שכבר הקדים את הימין בנעילה, שוב אין קפידא אם בחליצה יקדים השמאל (ב"י שם, בדעת הטור). ויש שכתב, שגם לדעתו זהו חיוב לחלוץ דוקא של שמאל תחילה, אלא שקיצר וכתב שבנעילה ימין קודמת, ומזה יש ללמוד שבחליצה שמאל קודמת משום כבודה של ימין (ב"ח ודרישה שם, בדעת הטור). ויש שכתב, שדעתו שהלכה כרב יוסף שיכול לעשות כמו שירצה, אלא שלגבי נעילה יכול לצאת ידי שניהם כרב נחמן בר יצחק, מה שאין כן בחליצת המנעל שאינו יכול לצאת ידי שניהם, יעשה כמו שירצה (ט"ז שם ג, בדעת הטור). ■ להלכה, חולץ של שמאל תחילה ואחר כך של ימין, שזהו כבודה של ימין (ש"ע שם ומשנ"ב ח).

רוחץ של ימין וכו' סף של ימין וכו' סף ראשו תחילה ■ וכן נפסק להלכה (משנ"ב ב, ז).

אליבא דמאן דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא, יש שלמד כן ממה שנאמר (שמות יג, ט) 'והיה לך לאות על ירך', למעט שבת וי"ט שהן עצמן 'אות' (דעת רבי עקיבא בעירובין צו, א), וכיון ששבת לאו זמן תפילין, משום כך התפילין הם משוי, אלא שמאחר שהם דרך מלבוש אינו חייב חטאת, כמבואר בגמ' להלן (מאירי לעיל ס, א), אכן, יש שכתבו, שלטעם זה [של רבי עקיבא] אין איסור להניחם בשבת שלא לשם מצוה [אך אם מניחם לשם מצוה אסור כמבואר להלן], ולפיכך, אינם נחשבים משוי [אלא אסורים משום החשש שיסירים כשיצוץ להיפנות, כמבואר בגמ' להלן לדעת האומר שבת זמן תפילין], וביאור הסוגיא כאן הוא רק לדעת הסוברים שיש גם איסור להניחם בשבת [וכרבי יוסי הגלילי שלמד (עירובין שם) ששבת לאו זמן תפילין ממה שנאמר (שם, י) 'ומשרת

באותה שאין בה מפה ■ וכן נפסק להלכה [כחייא בר רב] (ש"ע א"ח ש, א, ז, וכדעת הר"ף והרמב"ם והרא"ש). ויש שדעתם, שינעל על הרגל שיש בה מכה [כרב הונא] (בעל המאור ומהר"ם מרוטנבורג סי' לא), והרבה אחרונים כתבו שנכון להחמיר כשתי השיטות, ולכן לא יצא במנעל אחד בין על הרגל שיש בה מכה ובין על הרגל האחרת (ביאה"ל שם). ואולם מאחר שיש מקילים לצאת לכרמלית בכל הדברים שאסרו חכמים לצאת בהם לרשות הרבים, על כן בזמננו שאין לנו רשות הרבים גמורה לדעת הרבה פוסקים, בודאי שאין להחמיר בזה, אלא ינעל על אותה שאין בה מכה [כפסק השו"ע] (ביאה"ל שם).

עשיתו מפה, כי לרבי יוחנן יש לנעול של שמאל תחילה, וכיון שינעל של ימין שוב לא ינעל של שמאל אחריה, ויצא רק עם נעל ימין כמי שיש לו מכה ברגל זו (רש"י), וזהו משום שדין הקדמת נעילת שמאל הוא לעיכובא, ואם נעל את של ימין תחילה, אסור לו לנעול אחר כך את של שמאל (מיוחס לר"ן). וגם לא היה מועיל אם היה חולץ את של ימין ונועל את של שמאל ואח"כ את של ימין, כיון שבתחילה כבר הקדים את של ימין, והרי זה מעוות שאינו יכול לתקן (שבת של מי).

מה תפילין בשמאל אף מנעלין בשמאל, כדי שגם כשעוסק בצרכי הגוף יכוין לבו לעבודת ה', וכשמקדים לנעול של שמאל יזכור את התפילין שמניח בשמאל שהם שורש האמונה ויחוד הבווא (מאירי). ויש שביאר, שהשייכות היא בין תפילין לקשירת מנעלים [ראה בגמ' להלן שההקדמה היא לענין הקשירה, וראה בביאורנו שם אם גם רבי יוחנן מודה לזה], שישאל זכו לרצועות תפילין בשכר שאמר אברהם למלך סדום שלא יטול אפילו (בראשית יד, כג) 'שרוך נעל' (חולץ פט, א), ולכן ניתנה חשיבות לקשור תחילה שרוך של שמאל, כנגד יד שמאל שקושרים עליה את התפילין (לבוש א"ח ב, ד ורעק"א בשם עמק המלך).

דקסבר אין הלכה באותה משנה, ואף שרבי יוחנן אינו תנא ואינו חולק על ברייתא [כמבואר בתוס' (פסחים צב, א)], יתכן שהיה ידוע לרבי יוחנן שברייתא זו אינה מהברייתות שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא, ולכן חלק עליה לומר שמשוּבשת היא (מהרי"ט א, קג). ויש שביאר, שהתנא בברייתא סבר כרבי נתן (מנחות לו, א) שטעם הנחת תפילין בשמאל היא משום שצריך לקשור בימין [מ'וקשרתם וכתבתם] - מה כתיבה בימין אף קשירה בימין], וממילא הנחה היא בשמאל, ולדעה זו אין חשיבות כלל לשמאל. ואילו רבי יוחנן סובר כתנא קמא (שם) שטעם הנחה בשמאל נלמד מ'על ידכה' - יד כהה, וניתנה בכך חשיבות לשמאל (הגהות הרא"מ הורבין). ויש שכתב, שבאמת העיקר הוא כדברי הברייתא, ומה שאמר אב"י שרבי יוחנן סובר שאין הלכה כאותה משנה, הוא רק לרווחא דמילתא, שאם לא כן, בכל תיובתא מברייתא נאמר שאותו אמורא סובר שאין הלכה כאותה ברייתא (ביאור הגר"א א"ח ב, ג). אכן, יש שכתב, שמכאן יש ללמוד שרבי יוחנן חולק על ברייתא אף שאין תנא אחר הסובר כמותו (אור זרוע הל עירובין קט).

סיים דימיניה ולא קטר וסיים דשמאליה וקטר וחדר קטר דימיניה, ויוצא בזה ידי שניהם, כי גם רבי יוחנן לא אמר להקדים של שמאל תחילה אלא בקשירה, שחשיבות שמאל בתפילין היא בקשירה (ב"י א"ח ב). ואפילו אם נפרש שרבי יוחנן עצמו סובר [כפירוש רש"י לעיל] שגם בנעילה יש להקדים של שמאל [ולכן הקפיד רבי יוחנן על רב שמן כשהביא לו של ימין תחילה (א"ר